

**МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ
ТА ОСВІТНІХ УСТАНОВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ
«УКРАЇНОЗНАВЧІ ПРІОРИТЕТИ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ»**

З 15 жовтня 2017 р. по 15 лютого 2018 р. Науково-дослідний інститут українознавства провів Міжнародний конкурс для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів України та освітніх установ української діаспори «Українознавчі пріоритети навчально-виховного процесу», в якому взяли участь вчителі українознавства, вчителі-предметники, вчителі початкових класів та педагоги українських навчальних закладів, суботніх та недільних шкіл за кордоном.

Метою Конкурсу є вивчення та поширення кращого досвіду освітян щодо українознавчого наповнення системи освіти, викладання курсу за вибором «Українознавство», а також використання елементів українознавства в різних галузях освіти в Україні та за кордоном.

Серед основних завдань Конкурсу (в рамках реалізації нового Закону України «Про освіту» і Концепції нової української школи) варто відзначити розкриття пріоритетних напрямних формування освітньої діяльності як важливого засобу перетворення вітчизняної освіти у справді українську; сприяння виробленню соціальних та культурних компетентностей, що передбачають вміння зберігати та захищати українську ідентичність через визначення ціннісних пріоритетів, повагу до своєї історії, традицій, звичаїв, мовні та культурні практики, успадкування духовних надбань українського народу.

Конкурс проходив відповідно до вимоги Державного стандарту базової і

повної загальної середньої освіти (Постанова Кабміну України № 1392 від 23 листопада 2011 р.) про українознавче спрямування всіх освітніх галузей та у рамках виконання наказу Міністерства освіти і науки України № 989 від 17 серпня 2016 р. «Про затвердження Плану заходів Міністерства щодо підтримки закордонних українців у сфері загальної середньої освіти на 2016–2020 роки», Указу Президента України № 580/2015 «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки», в рамках заходів на реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (наказ МОН України від 16 червня 2015 р. № 641), наказу НДІУ № 26 від 03 жовтня 2017 р.

У Конкурсі взяли участь понад 1000 вчителів з України та з-за кордону: Грецької Республіки, Королівства Бельгія, Республіки Польща та Королівства Іспанія.

Така кількість учасників, на думку організаторів Конкурсу, засвідчує не лише високу активність педагогів і методичних служб, їх інтерес до освітніх проєктів, а й демонструє велику увагу освітян до українознавчої складової в освітньому процесі в закладах освіти України та українських навчальних закладах за кордоном.

У Конкурсі Україну представляли майже всі області, крім Закарпатської. Найактивнішими серед учасників виявилися вчителі з Донецької (15,63%),

Луганської (9,36%), Харківської (8,40%), Черкаської (8,09%), Херсонської (6,91%), Дніпропетровської (6,28%), Чернівецької (5,74%) та Львівської (5,43%) областей.

Середній показник активності в Конкурсі продемонстрували педагоги з Хмельницької (4,36%), Одеської (4,26%), Київської (4,04%), Волинської (3,85%), Тернопільської (3,19%) та Житомирської (3,08%) областей.

Із-за кордону участь взяли представники Української школи «Мрія» (м. Барселона, Королівство Іспанія), Української школи імені Ярослава Мудрого (м. Брюссель, Королівство Бельгія), Українського навчального закладу «Школа «Материнка» імені Д. Павличка» (м. Варшава, Республіка Польща), Школи Дивосвіт (м. Алькоркон, Мадрид, Королівство Іспанія), Української суботньої школи «Трембіта» (Грецька Республіка), які склали 0,65% від загальної кількості учасників Конкурсу.

Конкурс проходив за сприяння низки державних установ: Міністерства освіти і науки України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Управління освіти Голосіївської районної в м. Києві державної адміністрації, КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського та Міжнародної української школи, представники яких

взяли участь у зовнішньому оцінюванні розробок уроків вчителів.

Роботу журі очолювали науковці Науково-дослідного інституту українознавства, які здійснювали внутрішнє незалежне оцінювання конкурсних робіт. Загалом до складу журі входили 72 члени, які здійснювали зовнішнє і внутрішнє рецензування розробок уроків з метою отримання об'єктивної оцінки за кожну конкурсну роботу.

Кожна розробка уроку оцінювалася за такими критеріями: *фахова компетентність* (актуальність обраної теми (10 балів), використання українознавчого матеріалу, науковість (20 балів), мультимедійність (10 балів)); *методична компетентність* (досягнення мети і завдань уроку (виховного українознавчого заходу) та відповідність навчальній програмі (10 балів), використання інноваційних педагогічних технологій, форм і методів навчання та виховання (10 балів), залучення учнів до практичної діяльності, можливість використання набутих знань у повсякденному житті (5 балів)); *психолого-педагогічна компетентність* (мотивація та активізація пізнавального інтересу учнів, рефлексія (5 балів), відповідність матеріалу уроку (виховного заходу) віковим особливостям учнів (5 балів), залучення емоційної сфери та переживань учнів під час заняття (5 балів)); *культура оформлення* (мовна грамотність (5 балів), відповідність вимогам, культура оформлення, охайність (5 балів)). Максимальна кількість балів за розробку уроку – 90.

За рішенням компетентного журі Конкурсу (відповідно до наказу НДІУ від 27.02.2018 р. № 6 «Про визначення переможців Міжнародного конкурсу для вчителів загальноосвітніх навчальних

закладів України та освітніх установ української діаспори «Українознавчі пріоритети навчально-виховного процесу», з яким можна ознайомитися на сайті НДІУ у рубриці «Міжнародний конкурс») визнано 291 переможця у 10 номінаціях авторського розвивального навчального уроку з:

- курсу за вибором «Українознавство» для вчителів початкової школи – призерами стали 43 вчителі,
- курсу за вибором «Українознавство» для вчителів базової загальної середньої школи (5–9 класи) – 63;
- курсу за вибором «Українознавство» для вчителів повної загальної середньої освіти (10–11 класи) – 12;
- предметів початкової школи на українознавчій основі – 28;
- предметів гуманітарного циклу на українознавчій основі – 83 вчителі, з яких у номінації «література» – 35, «українська мова» – 29, «іноземна мова» – 11, «історія» – 8;
- предметів фізико-математичного циклу на українознавчій основі – 22;
- предметів природничого циклу на українознавчій основі – 16;
- предметів естетичного циклу на українознавчій основі – 12;
- фізичної культури – 6;
- розробки сценарію українознавчого заходу для учнів українських навчальних закладів за кордоном – 6.

Серед усіх розробок уроків є чимало таких, які стали приємною несподіванкою для членів журі Конкурсу, врадили своїм неординарним підходом та креативністю. Особливо це стосувалося розробок з предметів фізико-математичного циклу на українознавчій основі. Член журі, методист відділу методики навчальних предметів та професійного

розвитку педагогів Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти Т. Іванюк зазначила: «Проаналізувавши конкурсні роботи учасників фізико-математичного спрямування, варто відзначити цікаві підходи до поєднання навчального матеріалу з українознавчим компонентом. Доречно використано засоби мультимедіа, зокрема презентації, уривки документальних фільмів українознавчого спрямування для реалізації завдань уроку, мотивації навчальної діяльності школярів, посилення емоційної складової матеріалу, що вивчається».

Досить достойними для оприлюднення, на думку членів журі Конкурсу Т. Лавренчук, методиста-консультанта, вчителя українознавства, історії та правознавства спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів з поглибленим вивченням української мови та літератури № 273 м. Києва, та І. Саїнчук, вчителя початкових класів ліцею «Голосіївський» № 241 м. Києва, є розробки уроків з українознавства вчителів початкових класів.

Оцінюючи конкурсні роботи зарубіжних учасників, член журі, начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі Державної наукової установи «Інституту модернізації змісту освіти» Н. Михайловська звернула увагу на те, що розробки сценаріїв українознавчих заходів для учнів українських навчальних закладів за кордоном та відеоматеріал до них продемонстрували, що в українських освітніх закладах за кордоном чітко простежується така тенденція: незважаючи на різні країни проживання, українські діти та їхні батьки зазнають часткової асиміляції, але разом з тим у них стійко

зберігається відчуття національної ідентичності у межах української спільноти. А оскільки вони залучені до українського культурного простору та, як правило, є суб'єктами поширення української культури, їх слід розглядати як важливу частину українства, яка зберігає і популяризує український світ за кордоном.

Найкращими у номінації авторської розробки сценарію українознавчого заходу для учнів українських навчальних закладів за кордоном стали роботи таких конкурсантів:

М. Калитки, вчителя музики, сольфеджіо і вокалу, та Н. Поліщук, вчителя історії, української літератури і керівника театрального гуртка Української школи «Мрія» (м. Барселона, Королівство Іспанія), – робота «Українські весільні обряди кінця XIX ст. (Полісько-Волинський регіон)» (I місце);

Н. Глотовой, вчителя української мови та літератури Української школи імені Ярослава Мудрого (м. Брюссель, Королівство Бельгія), – «День української писемності та мови в Українській школі імені Ярослава Мудрого міста Брюсселя» (I місце);

О. Кошель, вчителя історії та географії Української школи імені Ярослава Мудрого (м. Брюссель, Королівство Бельгія), – «Запалимо свічки» (захід до Дня пам'яті жертв Голодомору і політичних репресій) (I місце);

Н. Балацької, вчителя української мови та літератури Українського навчального закладу «Школа «Материнка» імені Д. Павличка у Варшаві» (Республіка Польща), – «Інтерактивна ігрова програма «Ой на Катерини і на Андрія» (II місце);

О. Ганич, вчителя історії Школи Дивосвіт (м. Алькоркон, Мадрид,

Королівство Іспанія), за авторську розробку уроку з історії України (7 клас) на тему «Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславич. Боротьба за владу. Данило Романович» (III місце);

А. Лобач, директора Української суботньої школи «Трембіта» (Грецька Республіка), голови осередку української діаспори в м. Афіни та Центру підтримки і розвитку культурної спадщини «Трембіта», – «Казка-п'єса «Зимова мандрівка»» (III місце).

Попри позитивні відгуки членів журі Конкурсу є й застереження. Деякі члени журі (О. Котусенко, головний спеціаліст відділу змісту освіти, мовної політики та освіти національних меншин МОН України, М. Чабайовська, доцент кафедри української мови та методики навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, та ін.) зазначають, що максимальної кількості балів деяким учасникам не можна поставити через те, що у роботах є методичні помилки, учителі в конспектах уроків часто використовують русизми, не дотримуються правил ділового мовлення. Через це перед оприлюдненням конкурсних матеріалів необхідно провести їх коригування та редагування.

Враховавши всі оцінки та зауваження, члени журі Конкурсу визначили призерів. Найбільша кількість переможців у Конкурсі серед учителів із закладів освіти України – це представники Донецької області – 47. Середній показник зайняли представники Луганської (29), Чернівецької (25), Харківської (22), Черкаської (20), Львівської (18), Київської (16), Херсонської (16), Дніпропетровської (15), Тернопільської (14), Одеської (13) та Житомирської (11) областей.

На основі проведеного Конкурсу організатори та члени журі зробили висновки про те, що проведення подібних заходів насамперед сприяє формуванню в молодого покоління свідомого та умотивованого патріотизму, визначенню ціннісних орієнтирів, умінню захищати і зберігати українську ідентичність, вихованню поваги до своєї історії, мови, традицій, постатей (Т. Іванюк). Адже найбільшого виховного впливу можна досягти за рахунок особистого прикладу вчителя-наставника.

Конкурс для вчителів є вагомим напрямком популяризації педагогічних здобутків педагогів-новаторів, який допомагає створити банк найкращих розробок уроків з українознавства, авторських розвивальних навчальних уроків на українознавчій основі та авторських

сценаріїв українознавчих виховних заходів для учнів українських навчальних закладів за кордоном.

Таким чином, результати проведення Конкурсу «Українознавчі пріоритети навчально-виховного процесу» підтверджують тезу про те, що українознавче спрямування освітніх галузей є досить вагомим чинником збереження української ідентичності не лише у закладах освіти України, а й в українських закладах за кордоном.

Світлана БОЙКО

orcid.org/0000-0002-4999-4603
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник
відділу освітніх технологій
та популяризації
українознавства НДІУ

ХІ МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ УЧНІВ 8–11 КЛАСІВ

29–31 березня 2018 р. у м. Києві пройшов II (очний) етап XI Міжнародного конкурсу з українознавства для учнів 8–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, який проводив Науково-дослідний інститут українознавства.

На Конкурс були представлені роботи 264 учнів з 24 областей України та м. Києва, а також роботи з недільних шкіл Іспанії, Польщі, Греції та Бельгії. На заключний етап Конкурсу було запрошено 108 учнів, чії наукові роботи набрали найбільшу кількість балів за результатами рецензування. Найчисельніше у II етапі були представлені учнівські колективи Чернівецької, Донецької, Полтавської, Львівської, Івано-Франківської, Чернігівської областей.

Урочисте відкриття відбулося в Національному еколого-натуралістичному центрі МОН України. З вітальним словом до учасників звернувся **Богдан Галайко**, директор НДІУ, який у своєму виступі акцентував увагу на багатолітній традиції заходу та необхідності всебічної підтримки українознавства у реформованій школі. «Важливо, що вирросло нове покоління українців. Ми маємо пам'ятати сторінки історії як сторічної давності, так і сьогодення. Українці, незважаючи ні на що, здатні вистояти у боротьбі за незалежність своєї держави. Як і колись, молоді хлопці, які брали участь у конкурсах, писали наукові роботи, загинули, захищаючи українську землю. Ви маєте можливість аргументувати свої